

СЛОВОТВІРНІ ТА СЕМАНТИЧНІ АДАПТАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ ЯК ЗАСІБ ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано способи словотвірної та семантичної адаптації французьких слів у англійській мові. На прикладах продемонстровано продуктивність суфіксів, запозичених із французької мови чи за її посередництва. Аналізуються приклади зміни значень запозичених слів, розвитку застарілих чи другорядних для французької мови значень.

Ключові слова: адаптація, французькі запозичення, суфіксація, префіксація, зміна значення.

Постановка проблеми. Сьогодні, коли глобалізаційні процеси сягають свого піку, питання мовного взаємовпливу стає особливо актуальним. Питання впливу англійської мови як *lingua franca* на розвиток лексичних систем інших мов опрацьоване більш ніж досконало. Однак набагато менше уваги було приділено питанням впливу інших мов, зокрема французької, на лексичний склад англійської мови. Звісно, такі дослідження існують, однак вони охоплюють переважно давню історію обох мов, а про сучасні тенденції запозичень не йдеться. Звідси – потреба у вивченні стану взаємодії мов на нинішньому етапі. Словотвірні та семантичні адаптації є лише одним із аспектів процесу запозичення, саме на них ми і звертаємо увагу в цій публікації.

Отож, **метою** нашого дослідження є проаналізувати словотвірні трансформації, які відбуваються з французькими запозиченнями в англійській мові, розглянути французькі словотвірні афікси як продуктивний спосіб словотвору в англійській мові та простежити семантичні зміни запозичень.

Аналіз актуальних досліджень. Питанням французьких запозичень займалися такі науковці як О.В. Ткачик і Н.В. Роговська, Л.Г. Верба, I. Roth, J. Schultz, S. Kammer, A. Baugh. Проблеми словотвору в цілому і суфіксації на рівні міжмовних запозичень висвітлені у працях M. Hellinger, J. Albrespit, I. Plag, I. Hegedűs.

Виклад основного матеріалу.

Словотвірне збагачення лексичного складу англійської мови за рахунок французької мови. Адаптація французьких запозичень часом виявляється у приєднанні англійських морфем до запозиченого кореня. Це спостерігаємо на ґрунті виявлених нами неологізмів французького походження. Так, запозичені давніше через посередництво французької мови [2, с. 9] слова *adult* і *adolescent* встигли добре адаптуватися до англійської мови, тож носії мови послуговуються ними як питомо англійськими, утворюючи слова-гібриди – *adultescent*. Однак явище маніпуляції давніми запозиченнями не є найбільш помітним виявом впливу французької мови на сучасну лексичну систему англійської. Звернімо радше увагу на використання французьких **суфіксів** в англійських новотворах.

Сучасна англійська мова широко використовує запозичений з французької мови суфікс *-ette* для утворення назв осіб жіночої статі. Цей суфікс має передусім зменшувальне значення, запозичений в одинадцятому сторіччі, він передавав загалом негативні конотації [9, с. 109], однак сьогодні має тенденцію до все більш нейтрального позначення особи жіночої статі (хоч і не втрачає значення зменшувальності): *bachelorette*, *devilette*, *modette*, *dudette*. Суфікс широко використовується для називання невеликих предметів: *ambulette*, *bralette*, *drumette*. Серед ряду англійських неологізмів, що виникли за сприяння французької мови, варто згадати лексему *jamette* з англійської мови Тринідаду і Тобаго, на якій позначаються впливи не лише французької мови, а й мови корінного населення. У випадку з *jamette* ідеться не про французький суфікс, а про цілковито перекручену вимову французького слова *diamètre* [10].

Французький суфікс *é (ée)* трансформувався в англійській мові до *ee*, який зазвичай застосовувався в технічній та юридичній термінології [16, с. 257]. Сьогодні вживання цього суфікса поширюється на значно ширший (у семантичному сенсі) спектр найменувань. Зазвичай іменники з таким суфіксом позначають тих, хто є пасивним діячем [5, с. 254]: *acceptee*, *aggressee*, *asylee*, *augmentee*, *awardee*, *designee* тощо. Не менш поширеним та продуктивним в англійській мові є французький суфікс *-able*, що цілком адаптувався і виражає значення пасивності в прикметниках [5, с. 254]. Впадає в око цікавий неологізм,

утворений за участю цього суфікса: *nickable* – ‘той, якого легко вкрати’ [12, с. 212]. Оскільки ні давні, ні сучасні словники англійської мови [2; 15] не пропонують чіткої етимології компонента *nick* саме у цьому значенні, ми схильні виводити його від французького арготизму *niquer* – ‘красти’, який у свою чергу пішов з арабської [15, с. 6].

Для утворення прикметників від власних назв – прізвищ людей – надзвичайно продуктивним є суфікс *-esque*: *Beatlesque*, *Bergmanesque*, *Constablesque*, *Dahlesque*, *Kennedyesque*, *Lettermanesque*, *Maughamesque* тощо. Попри те що в англійській мові є дублет цього суфікса (*-ish*) [8, с. 317], у випадку з власними назвами перевагу надають саме французькому запозиченню.

Крім згаданих, активно використовуються інші суфікси французького походження *-age*: *tuneage*, *metreage*; *-ant*: *avoidant* тощо.

Якщо запозичені суфікси ще можна не розпізнати (через їх тривале «життя» в межах мови-реципієнта та адаптацію до неї), то французькі корені, які адаптуються засобами англійської суфіксації впадають в око. Цей процес зазвичай супроводжується зміною частини мови. Так, якщо у французькій мові *appliqué* – це дієприкметник, то в англійській мові це слово стає іменником та дієсловом, а отже, може змінюватися як дієслово, тому до словників потрапляє вже *appliquéd* як дієприкметник минулого часу, на що вказує закінчення *-d*.

Щодо суфіксації, то спостерігаємо, що у новотворах англійський суфікс слугує перетворенню запозиченого французького іменника на інший іменник з подібною семантикою: *bureaucrat* – *bureaucratese*, *canard* – *canarding*, *lounge* – *loungecore*, *pipette* – *pipettor* тощо. Також ми виявили один випадок утворення прикметника від іменника: *femme* – *femmy*.

Цікавим є також сленгові *bazillion* і *bazillionaire*, які розвинулися на ґрунті запозиченого у період пізньої середньоанглійської мови *million* та *millionaire*, що прийшли з французької мови [11, с. 981] (або принаймні за її посередництва). У цьому разі не йдеться про запозичення кореня чи суфікса, а скоріше про саму структуру слова.

Префіксація є менш поширеним явищем, однак ми виявили два випадки префіксації досить давнього французького запозичення *queue*: *enqueue* і *dequeue*, які вживаються в галузі інформаційних технологій.

На жаль, обсяг цієї роботи не дозволяє нам проаналізувати фонетичні та графічні трансформації, які відбуваються з французькими запозиченнями в англійській мові, однак звернімо увагу на суттєву графічну та фонетичну трансформацію французького *chanteuse*, яка в англійській мові стає *chantoosie*, максимально адаптуючись до англійської вимови.

І, нарешті, французькі слова, які стають частинами стійких словосполучень або ж складних слів, також суттєво збагачують лексичний запас англійської мови: *amateur-hour*, *glacé icing*, *butch-femme*, *pointe shoe*, *pom-pom girl*, *louvre windows*, *hyper-femme*. Останнім часом набувають поширення слова-гібриди на базі французького ***entrepreneur***, напр. *technopreneur*. Наведемо цитату з преси: *I read an article last week on Colorado's relaxing of the marijuana laws and saw the term "ganjapreneur" for the first time. I've also seen technopreneur, authorpreneur, seniorpreneur, e-preneur and ecopreneur. I understand the need to label yourself and your peers as accurately as possible – and with a huge surge in entrepreneurship, one size definitely doesn't fit all in terms of definitions – but none of those terms are gender specific.*

We should be allowed to call ourselves whatever we want but I think the mere existence and use of feminised descriptions of entrepreneurship fuels the perception that entrepreneurial activity is a largely male preserve. It's a clear case of unconscious bias. I've never heard of a "manpreneur" or "dadpreneur".

We are all entitled to our own opinions and not for one moment am I suggesting that anyone who calls themselves a mumpreneur is anything other than a spectacular woman. I am merely questioning why we have a reticence to embrace labels like entrepreneur – yet accept feminised titles such as fempreneur? [17].

Як бачимо, слово французького походження стало ключовим для цілої галузі життя і продовжує словотвірно еволюціонувати через приєднання англомовних компонентів шляхом телескопії.

Розвиток нових значень від французьких запозичень. Зміни значень слів стабільно відбуваються у межах мови-джерела, тож не дивним є те, що запозичення доходять до мови-реципієнта з дещо трансформованим значенням. Наведемо декілька таких прикладів. У класичній французькій *dépanneur* має значення ‘ремонтник, машина технічної допомоги’ [1, с. 312], тоді як у канадській версії це слово розвинуло значення ‘бакалійний магазин, який працює тоді, коли інші магазини зачинені’ [1, с. 312]. Англійська мова запозичила саме це останнє значення, що і продемонстровано в Додатку.

Запозичення з французької *accolade* має значення ‘обійми; знак посвяти в лицарі; архітектурний елемент – декоративна арка; фігурна дужка’, як це засвідчує найновіше видання словника Académie française [3], тоді як в англійській мові першим значенням цього запозичення є ‘винагорода, визнання’ [4].

Запозичене *bonnet* у знайдений нами ілюстрації не відображає жодного зі значень, відображених в англійських і французьких словниках. У запропонованому контексті "*Lemon drop has a distinctive citrus aroma and taste," she points out, while "scotch **bonnet** is sweet and fruity. And with a naga you want the aromatic flavour and some of the heat* [7] *bonnet* є частиною назви *scotch bonnet* і позначає сорт пекучого перцю, що своїм виглядом нагадує шотландський головний убір.

Дериват від французького *blond* – *blondie* вживається на позначення типу випічки, що подібна за текстурою до брауні, але світліша за рахунок інших інгредієнтів [6]. У мові-джерелі подібне значення відсутнє, однак при запозиченні збережене семантичне ядро: світле забарвлення чого-небудь.

Іще один випадок існування різних значень слів у мові-донорі і мові-реципієнті пов’язаний з еволюцією значення у мові-донорі. Так, *pouf* у французькій мові зараз позначає предмет меблів, однак його застаріле значення це ‘маленька подушечка, яку жінки у тринадцятому сторіччі підкладали під зачіску, щоб надати їй об’єму; підкладка, яку в дев’ятнадцятому столітті чіпляли під спідницею ззаду’ [13], вочевидь, з подібною метою. Англійське запозичення

відображає саме це застаріле значення, тож *rouf* позначає пухнастий, пишний елемент одягу [14], а його дериват *roufy* означає ‘пухнастий, пишний’, якщо йдеться про одяг.

Як бачимо, англійська мова запозичила з французької слова з конкретним значенням, іноді найменш типовим. А деякі з запозичень продовжили свою семантичну еволюцію в межах мови-реципієнта.

Висновок. Отож, можемо відзначити, що французькі запозичення продовжують еволюціонувати в англійській мові завдяки приєднанню англійських морфем та перетворенню значення. З іншого боку запозичені французькі суфікси назавжди змінили «обличчя» англійської мови й продовжують активного його змінювати зараз. Розвиток значення запозиченого слова є закономірним процесом, який відображає еволюцію будь-якої мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гак В. Г., Ганшина К. А. Новый французско-русский словарь. М.: Русский язык, 1998. 1195 с.
2. An Etymological dictionary of the English language / ed. W. W. Skeat. Oxford: Clarendon Press, 1888. 844 p.
3. Accolade // Dictionnaire de l'Académie française. URL: <https://www.dictionnaire-academie.fr/article/A9A0257>.
4. Accolade // Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/accolade>.
5. Albrespit J. “Is the trust-ee trust-able?” On English suffixes with a passive meaning. Groninger Arbeiten zur Germanistischen Linguistik. 2009. Iss. 49. P. 251–273.
6. Blondie // Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/blondie>.
7. Fleming A. The chilli pepper: hot for you? URL: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/wordofmouth/2013/jan/15/chilli-pepper-hot-for-you>.
8. Hegedűs I. Affix doublets and affix rivalry in the history of English. Argumentum. 2014. Iss. 10. P. 312-324.
9. Hellinger M. English – Gender in a global language. Gender across languages: The linguistic representation of women and men. Vol. 1. Amsterdam ; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2001. P. 199–228.

10. Hutchinson S. Focus: Music of the Caribbean. Routledge, 2019. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=x0W4DwAAQBAJ>
11. Klein E. A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language. Amsterdam ; London ; New York : Elsevier Publishing Company, 1966. 1776 p.
12. Plag I. Word-formation in English. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 258 p.
13. Pouf // Dictionnaire de l'Académie française. URL: <https://www.dictionnaire-academie.fr/article/A9R1547>.
14. Pouf // Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pouf>.
15. Quinsat I. Le traitement des arabismes dans le TLF(i): Quelques observations. Actes de la journée d'étude "Lexicographie historique française : autour de la mise à jour des notices étymologiques du Trésor de la langue française informatisé", Nancy/ATILF, 4 novembre 2005, 2006, Nancy, France. 12 p.
16. Roth I. Explore the Influence of French on English. Innervate : Leading Undergraduate Work in English Studies. 2010 – 2011. Vol. 3. P. 255–262.
17. Schultz J. Twentieth century borrowings from French to English: Their reception and development. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2013. 590 p.

Sakhno I.M., Bozhko I.S. Derivational and semantic adaptations of French borrowings in the vocabulary of contemporary English

The article analyzes the ways of derivational and semantic adaptation of French borrowings in English. The productivity of French suffixes (or suffixes borrowed via French) is demonstrated on specific examples. We also analyzed the change of meaning of the borrowed words, the development of obsolete or secondary meanings of French words in English.

Keywords: adaptation, French borrowings, suffixation, prefixation, change of meaning.